

บริบทด้านกฎหมายและหลักนิติธรรมที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานอุดมศึกษา

ดร.เจษฎ์ โทณะวณิก

วันอังคารที่ 29 กันยายน 2552 เวลา 9.00 – 12.00 น.

สรุปสาระสำคัญ

การบริหารสถาบันอุดมศึกษา สิ่งที่สำคัญคือ การใช้หลักกฎหมาย หลักนิติธรรม ที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือเป็นตัวช่วย ซึ่งจะต้องมีความเข้าใจ กระบวนการยุติธรรมที่ล้ำหน้าเท่าเทียมเราไม่ได้ให้ความเป็นธรรม แต่การอำนวยความสะดวกมากเกินไปก็อาจจะเป็นผลเสียได้ ดังนั้น ถ้าเราพูดถึงบริบทกฎหมาย หลักนิติธรรม เราต้องคิดดูก่อนว่าเราจะนำไปใช้ในการบริหารอะไรและบริหารอย่างไร ดังเช่น แต่ละโรงเรียนจะมีกฎระเบียบของตัวเอง แต่การนำไปใช้หรือการพิจารณาบทลงโทษก็ต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บางครั้งกฎระเบียบต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแต่ผู้ปฏิบัติก็สามารถที่จะเลือกปฏิบัติได้ตามความเหมาะสม ดังเช่น คำบางคำ หรือบริบทบางบริบท พูดยังไงก็ไม่สามารถเปลี่ยนความหมายได้ เช่นเดียวกับกฎหมาย การบริหารก็เช่นกัน ไม่ได้มีการบริหารแบบเบ็ดเสร็จในตัวเอง ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. เราจะต้องทราบว่ากฎหมายและระเบียบแต่ละฉบับจะใช้อย่างไร
2. การบริหารเป็นคนละเรื่องกับการใช้กฎหมาย แต่ถ้าอยากจะทำบริหารให้ดีก็จะต้องมาพิจารณาหลักกฎหมายและหลักนิติธรรม โดยจะต้องใช้ให้ถูก ให้เป็นธรรม
3. ชรรถนะ คือเครื่องมือที่ทำให้ดี
4. ยุติธรรม คือวิธีที่จะทำอย่างไรในการยุติเรื่องราว
5. การใช้กฎหมาย ต้องมีดุลพินิจในการใช้
6. มาตรา 7 ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่า เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญต้องไปหาประเพณีที่สืบทอดกันมา คือถ้าไม่มีกฎหมายต้องพิจารณาที่ประเพณีที่ทำกันมา
7. การกำหนดกฎหมายจะไม่มีผลย้อนหลัง ถ้าย้อนหลังเป็นโทษ แต่ถ้าย้อนหลังแล้วเป็นผลดีก็จะใช้ได้ ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดให้ถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความผิด
8. กฎหมายจะเป็นเรื่องของการปกครองด้วย ตัวอย่าง เรื่อง ไฟเขียว ไฟแดงกับตำรวจจราจร คือเมื่อมีไฟเขียวแล้วตำรวจจราจรยกมือห้ามไม่ให้รถวิ่ง คนขับรถจะเชื่อตำรวจจราจรหรือไฟเขียว ซึ่งคนขับรถจะเชื่อตำรวจจราจรจึงถือว่าเป็นเรื่องของการปกครอง
9. การเพิกถอนสิทธิบุคคลใดบุคคลหนึ่ง สามารถกำหนดให้ทำได้ถ้าเป็นการกระทำที่ย้อนหลังก่อน ปี 2535 เพราะรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้แต่ ในปี 2540 จะกระทำไม่ได้แล้วเพราะ รัฐธรรมนูญกำหนดในเรื่องการเพิกถอนสิทธิไว้
10. การนำหลักนิติธรรมมาใช้ ดังนี้
 - ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ - กฎหมายที่มีอยู่ไม่อาจใช้ได้
 - กฎหมายที่มีอยู่นั้นออกมาโดยมิชอบหรือ ไม่ได้พิจารณากับกฎหมายที่จะนำมาใช้
11. การใช้กฎหมายไม่จำเป็นต้องมีหัวใจที่เป็นธรรม

12. กฎหมาย หรือนิติธรรม หรือ ธรรมะ ไม่ได้ทำให้คนเป็นคนดี ตัวของคน คนนั้นเป็นคนทำให้เป็นคนดี จะนำกฎ ระเบียบไปบังคับให้คนเป็นคนดีไม่ได้แต่จำเป็นต้องมีเพื่อให้คนรู้ว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี และกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดให้ความดี ให้คุณ กับคนที่ทำดีมีแต่กำหนดโทษไว้เพราะต้องการควบคุม คน ซึ่งสรุปว่า หลักกฎหมายและหลักนิติธรรมเป็นหลักควบคุม
13. เจตจำนงของกฎหมาย คือ ปรับ เปลี่ยน เมื่อทำไม่ได้ต้องตัด (ติดคุก, ประหารชีวิต)
14. สิ่งที่ไม่ได้กำหนดไว้ในระเบียบจะต้องใช้หลักนิติธรรมเข้าแก้ไข
15. หัวใจเป็นธรรมกับความยืดหยุ่นในหัวใจที่เป็นธรรมจะต้องมีความยืดหยุ่นซึ่งอยู่ที่บริบทของการใช้ เปรียบเสมือนหนังสือ ถ้ายืดหยุ่นมากเกินไปจะทำให้หนังสือขาดได้จึงต้องใช้ความยืดหยุ่นที่พอดี

เกร็ดความรู้ หลักการอ่านหนังสือเร็ว

ผู้ที่อ่านหนังสือเร็วจะใช้หลักการมองโดยการมองทีละบรรทัด แต่สำหรับผู้ที่มีพรสวรรค์จะมองทั้งหน้ากระดาษเป็นภาพ ซึ่งเราทุกคนในวัยเด็กก็จะเคยใช้วิธีการมองตัวอักษรเป็นภาพด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น คำว่า Caltex เด็กเล็ก ๆ ที่อ่านหนังสือไม่ได้ จะมองคำว่า Caltex เป็นภาพ และเมื่อเห็นคำนี้ เด็กก็จะจดจำลักษณะเป็นภาพ ทำให้สามารถอ่านได้ ถ้าหากเราจะอธิบายด้วยหลักวิทยาศาสตร์ จะเห็นได้ว่าการอ่านแบบภาพจะทำให้เราสามารถจดจำคำต่าง ๆ ได้เร็วและดีมากยิ่งขึ้น

แนวทางการประยุกต์ใช้

ระดับองค์กร

การนำบริบทด้านกฎหมายและหลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารได้ดังนี้

1. ผู้บริหารจะต้องใช้หลักนิติธรรมในการบริหารงาน
2. กรณีมีปัญหาในเรื่องการใช้กฎหมาย ผู้บริหารจะต้องใช้ดุลพินิจในการตีความ
3. การประกาศใช้ระเบียบให้มีผลย้อนหลังได้กรณีที่เป็นคุณแก่ผู้ใช้
4. ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีใจที่เป็นธรรมและใช้ความยืดหยุ่นเป็นเครื่องมือในการบริหาร

ระดับกลุ่มงาน

การนำบริบทด้านกฎหมายและหลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานดังนี้

1. ให้ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าระเบียบแต่ละระเบียบมีข้อกำหนดและวิธีใช้อย่างไร
2. ส่งเสริมและปลูกฝังให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นคนดีเพื่อจะได้ไม่ต้องนำกฎ ระเบียบมาใช้บังคับ
3. การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระเบียบอาจต้องนำเรื่องความยืดหยุ่นมาใช้ด้วย หากมีช่องทางที่จะได้ให้ใช้ดุลพินิจในการใช้ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
4. เรื่องอะไรที่ไม่มีระเบียบกำหนดไว้ ให้ใช้หลักนิติธรรมเข้ามาช่วย
5. จัดอบรมเรื่องหลักนิติธรรม จริยธรรม

ระดับบุคคล

การนำบริบทด้านกฎหมายและหลักนิติธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนทัศนคติคนบางคนที่ยึดระเบียบมากเกินไปให้นำความยืดหยุ่นมาใช้ด้วย
2. นำธรรมะมาเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมจิตใจให้เป็นคนดี
3. ยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า “ความดีของตัวเองไม่ต้องพูด ความชั่วของผู้อื่นไม่ต้องพูด ความชั่วของตัวเองพูดให้มากไว้ ความดีของผู้อื่นพูดให้มากไว้” ก็จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น
4. ทำความเข้าใจในเรื่องระเบียบแต่ละระเบียบให้ละเอียดถี่ถ้วนเพื่อจะได้นำมาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

ผู้บันทึก

1. นางนวลรักษ์ ชอบชื่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. นางสาว ฉันทนา ภูธรารักษ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
3. นางสาวสิริกิร ชูแก้ว มหาวิทยาลัยนเรศวร
4. นางสาวพรพิพัฒน์ ทองปรอน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา